

lectuals. Pep Vila va destacar alguns dels filòlegs més rellevants del Rosselló, com per exemple J. de Paçà, P. Puiggarí, J. Perpratx o el mateix J.-B. Alart. Finalment, va suggerir possibles vies de recerca d'aquest període històric i dels seus protagonistes, com ara Josep Santol, el qual va deixar una obra inèdita sobre la història de la llengua catalana.

Després de la pausa, es van reprendre les ponències amb la professora de la UAB, Mar Massanell, sobre l'«Aprofitament de l'*Essai* d'Alart en el *Diccionari català-valencià-balear* d'Alcover i de Moll». Massanell va exposar l'aprofitament minso que el *DCVB* va fer de l'*Essai*. Per començar, l'accés als materials recopilats per Alart va ser indirecte: Alcover i Moll no van consultar les cèdules originals, sinó un article de P. Vidal a la revista *Ruscino* en què reelabora 77 cèdules de la lletra A. A més, els autors del *DCVB* tan sols van agafar 19 de les 77 cèdules inicials i en van fer una segona reelaboració. D'aquesta manera, la ponent va poder fer una comparativa molt interessant del text provinent d'Alart amb relació a les dues reelaboracions esmentades. Gràcies a la reelaboració de Vidal, s'han pogut desentrellar algunes de les fonts que va consultar Alart, atès que les referències amb què estan anotades a l'*Essai* resulten opaques per a l'estudiós d'avui.

A continuació, l'estudiant de doctorat de la UAB Ares Cucurell, va presentar «*Inventari Alart: noves dades, edició i estudi*». La ponent va recordar els precedents d'estudi de l'*Essai* d'Alart: projectes de recerca, articles i, recentment, un treball de màster elaborat per Cucurell. Tot seguit, va projectar deu exemples de noves aportacions de l'*Essai* en comparació amb els dos diccionaris històrics de referència: el *DCVB* i el *DECat*. Aquestes aportacions són en forma de nous lemes, noves acepcions, primeres datacions o noves localitzacions geogràfiques. Per acabar, va presentar la tesi que té en curs d'elaboració, en la qual estableix una metodologia d'edició de l'*Essai*, l'aplica a una part de les cèdules i n'estudia els materials editats.

La conferència de cloenda la va pronunciar el catedràtic de la UAB i membre de la Secció Filològica de l'IEC Joaquim Rafel, amb el títol «*El Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana* i el *Diccionari descriptiu de la llengua catalana*». Gràcies al suport informàtic de què es disposava, el director d'aquests dos projectes va poder mostrar la gran diversitat de cerques que s'hi poden efectuar. A més, va detallar el contingut del *Corpus*, que consta de milers de citacions datades des del moment inicial de la Renaixença fins als anys 80 del segle xx. També va oferir dades numèriques sobre el contingut del *Diccionari descriptiu*.

En definitiva, la Jornada sobre Alart i la lexicografia catalana va ser intensa i plena de nous coneixements, i els assistents en van quedar molt satisfets, especialment pels continguts que s'hi van transmetre.

Ares CUCURELL
Universitat Autònoma de Barcelona

Homenatge a Francesc Vallverdú i Canes (15 d'octubre de 2014). — El dia 15 d'octubre de 2014 es va celebrar, a la Sala Prat de la Riba, de l'Institut d'Estudis Catalans, un homenatge pòstum a Francesc Vallverdú i Canes, membre de la Secció Filològica, que havia traspassat el dia 12 de juny anterior. Era un acte organitzat per la Fundació Congrés de Cultura Catalana, de la qual Francesc Vallverdú era president, i al qual es va adherir l'Institut d'Estudis Catalans.

Va obrir la sessió Joandomènec Ros, president de l'Institut, que, en primer lloc, es va referir a la nombrosíssima concurrència a l'acte, i tot seguit va evocar el record de quan, fa més de cinquanta anys, va conèixer Francesc Vallverdú a la Universitat de Barcelona, on aquest ja feia, aleshores, classes de català. Després el va retrobar a l'Institut d'Estudis Catalans, quan ell, Joandomènec Ros, ja formava part de l'equip de govern i Vallverdú va acceptar la responsabilitat de ser el seu representant prop de les societats filials, que agrupen més de 10.000 socis. Durant set anys va dur a terme una gestió excel·lent, amb plena satisfacció de les societats. No va deixar mai de fer un informe

anual detallat de la seva actuació, en què, quan calia, no prescindia d'una crítica constructiva. El president Ros va acabar llegint una emotiva carta d'un il·lustre homònim de l'homenatjat, l'escriptor lleidatà Josep Vallverdú, membre també de la Secció Filològica, en què s'adheria a l'acte, al qual no havia pogut assistir, evocava la relació d'amistat que havia tingut amb el seu col·lega ara desaparegut i feia saber que li dedicava un llibre seu a punt d'aparèixer.

A continuació va fer ús de la paraula Marta Rovira, presidenta de la Fundació Congrés de Cultura Catalana, que, en primer lloc, va agrair a l'Institut d'Estudis Catalans la seva adhesió, i la seva col·laboració, a l'acte d'homenatge a qui durant deu anys va ser el seu president. Marta Rovira va posar en relleu la dedicació intensa i eficaç de Francesc Vallverdú a la Fundació que ara ella presidia, des de la qual va impulsar la projecció de premis com el Ferran Soldevila i el Ramon Llull, de ressò internacional. També va llegir una carta de Xesús Alonso Montero, president de la Real Academia Galega, que havia tractat intensament Francesc Vallverdú, amb qui va mantenir una bona relació epistolar i personal, ja que Vallverdú havia assistit a alguns actes celebrats en terres de Galícia, concretament a Ourense i Santiago, i, a petició d'Alonso Montero, va col·laborar amb un poema en una miscel·lània dedicada a l'escriptor i dibuixant Alfonso Rodríguez Castelao.

L'acte d'homenatge pròpiament dit va ser conduït, amb la traça pròpia de la seva professionalitat, per Joaquim M. Puyal, membre de la Secció Filològica, que es va referir, en primer lloc, a l'origen de la seva relació personal amb Vallverdú, en el si de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió, on aquest va proposar solucions molt encertades a diversos problemes lingüístics, i va fer un esbós succint de la seva biografia. Vallverdú havia nascut a Barcelona el dia 1 de desembre de 1935, va fer la carrera de dret a la Universitat de Barcelona, on va conèixer personatges com Salvador Giner, futur president de l'Institut, Gil Matamala i Jordi Solé-Tura, que el van influir decisivament. I l'any 1968 es va casar amb Carme Vilaginés, la qual assistia a l'acte, i que Puyal, tot seguit, va invitar a ocupar un lloc en la presidència.

Carme Vilaginés, responent a les preguntes de Puyal, va explicar que havia conegut qui després havia de ser el seu marit a les ballades de sardanes. En les llargues converses que hi va tenir es va adonar de la seva bona fe, la seva honestedat i la seva ingenuïtat, que amb els anys no es van atenuar sinó que es van aguditzar. Va ser Jordi Solé-Tura, que és qui més el va influir, que li va parlar del Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC) i qui el va induir a afiliar-s'hi. Carme Vilaginés va posar en relleu la fidelitat permanent del seu marit amb el seu compromís, tant social com amb el seu país. I va acabar llegint un breu poema seu, escrit per ell quan la malaltia ja se n'havia apoderat, amb el títol «Lyrica», perquè era justament el nom del medicament que li era administrat.

A continuació, Joaquim M. Puyal va convidar a dir-hi la seva l'editor Xavier Folch, el qual va evocar llargament la dilatada trajectòria de Francesc Vallverdú en el món editorial, que es va iniciar com a redactor, a principis dels anys 60, a l'Editorial Alcides, i que va continuar, fins a la seva jubilació, a Edicions 62. Xavier Folch va destacar la rellevant activitat de Vallverdú a la revista clandestina *Nous Horitzons*, que dirigia Manuel Sacristán. Segons Xavier Folch, eren ells dos, Sacristán i Vallverdú, els qui feien tota la feina que comportava la confecció i la distribució de la revista. Vallverdú, un gran treballador, hi va fer tot el que calia, sense defugir mai les tasques més humils, va obtenir la col·laboració d'escriptors i intel·lectuals prestigiosos, com Cirici Pellicer, Josep Benet, Salvador Espriu o Joan Brossa, i es va responsabilitzar de la qualitat lingüística de la revista, que va ser d'una gran dignitat. Era ell, també, qui traduïa al català els articles de Manuel Sacristán.

Joaquim Torres, membre de la Societat Catalana de Sociolingüística, que l'any 2008 va passar a ser filial de l'Institut d'Estudis Catalans, adscrita a la Secció Filològica, va glossar el paper tan rellevant de Francesc Vallverdú en el camp de la sociolingüística, en el qual va esdevenir ben aviat

un autor de referència. També va donar compte de la carta que li va enviar Vallverdú quan ja estava greument malalt, dient-li que, precisament a causa de la seva malaltia, no li seria possible d'assistir als actes commemoratius del quarantè aniversari de la fundació d'aquella societat, que ell havia presidit durant deu anys.

Joaquim M. Puyal mateix va comentar lleument una certa evolució de la poesia de Francesc Vallverdú, inicialment inscrita en el realisme històric i social, cap a unes preocupacions més metafísiques, va destacar que havia estat membre del Consell Social de la Llengua Catalana de la Generalitat de Catalunya i que, com a cap dels Serveis Lingüístics de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió, havia contribuït decisivament en la fixació d'un model de llenguatge en la comunicació oral. Justament per a comentar amb un cert detall aquest aspecte de l'activitat de Francesc Vallverdú, va intervenir en l'acte Oriol Camps, durant molts anys i fins fa poc responsable lingüístic de l'emissora Catalunya Ràdio. Oriol Camps va referir que malgrat que els seus punts de vista no eren sempre coincidents, la seva relació amb Francesc Vallverdú va acabar essent molt cordial. Vallverdú combinava sàviament les dues qualitats necessàries per a dur a terme satisfactòriament una missió tan delicada com la seva, el rigor i la flexibilitat. Entre la feina que Vallverdú va realitzar a TV3, cal comptar també el control del doblatge de les pel·lícules.

Francesc Vallverdú, a qui l'any 1986 el govern de la Generalitat de Catalunya va concedir la Creu de Sant Jordi, va ser també l'autor d'una obra poètica molt rellevant. Cinc poetes, Francesc Parcerisas, Joan Margarit, Isidor Marí, Sergi Jover i Joan Valls, van ser convidats a participar en el seu homenatge amb la lectura comentada d'un poema triat per cada un d'ells. En primer lloc, Francesc Parcerisas va recordar la seva relació personal amb Vallverdú, que es remuntava a principis de la dècada dels 60, quan aquest li va prologar el seu llibre de poemes *Homes que es banyen*. Parcerisas va recordar que Vallverdú l'any 1960 va guanyar el premi Salvat-Papasseit amb el seu primer llibre, *Com llances*, i va destacar el seu paper en el moviment de la poesia del realisme social, que, de fet, va fer un cert paper substitutori: es deia, per mitjà de la poesia, allò que no es podia dir altrament. Vallverdú també va obrir camins a poetes més joves i els va acostar a personalitats significatives, com és ara Joan Oliver. I va llegir un dels poemes més característics d'aquella etapa, «Notícies de l'estranger», del recull *Qui ulls ha*, poema que comença amb un vers esborronador: «TRUJILLO ÉS MORT. Senyor, n'hi ha per creure en Vós/ quan us mostreu tan just i tan miraculós!».

Joan Margarit va explicar que Vallverdú va ser el seu primer editor, quan ocupava el lloc de cap de redacció d'Edicions 62, i les llargues i profitoses converses que hi havia tingut. Isidor Marí es va referir al seu temps d'estudiant, quan s'iniciaven les emissions de TV3, i la primera notícia que va tenir de Francesc Vallverdú a través de Joan Solà, que recomanava vivament als seus alumnes la lectura d'un dels seus llibres més significatius, *L'escriptor català i el problema de la llengua*. Sergi Jover va dir que no havia conegut personalment Francesc Vallverdú, però que, lector voraç com era, l'havia llegit profusament, i que en valorava l'honestetat i l'autenticitat. I Jordi Valls, que va dir que ell sí que l'havia conegut, va evocar aquells temps en què els poetes i lectors de poesia es dividien en espriuans i perequartians.

Francesc Vallverdú va participar en el famós Primer Festival Popular de Poesia Catalana, que es va celebrar, al desaparegut local Price, de Barcelona, el 25 d'abril de l'any 1970. Un enregistrament, ens el va mostrar en la seva intervenció en aquell acte, en el qual va recitar dos dels seus poemes.

Finalment, va ser també per mitjà d'un enregistrament que la veu autoritzada de Joan Martí i Castell, expresident de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, va glossar l'actuació de Francesc Vallverdú com a membre d'aquesta institució. Joan Martí va emfasitzar, especialment, el fet que Vallverdú, que va ser el vicepresident de la Secció en el primer dels seus dos mandats, no

va faltar mai a cap del plens i de les reunions a què li corresponia assistir, i que no va deixar mai, ni una sola vegada, de respondre per escrit en tots els casos en què va ser consultat o se li va demanar l'opinió, tant en qüestions tècniques com administratives.

Albert JANÉ
Institut d'Estudis Catalans

Jornades de la Secció Filològica de l'IEC a Móra la Nova (Ribera d'Ebre) (17 i 18 d'octubre de 2014). — Els dies 17 i 18 d'octubre de 2014, organitzades per la Secció Filològica de l'IEC, l'Institut Ramon Muntaner i l'Ajuntament de Móra, es van portar a terme les «Jornades de la Secció Filològica de l'IEC a Móra la Nova (Ribera d'Ebre)». Un cop més la SF de l'IEC es va desplaçar fora de la seu barcelonina per tal de realitzar la seua reunió plenària i mantenir contactes i intercanvis amb els estudiosos de les diferents contrades de l'àmbit lingüístic.

Les jornades acadèmiques van comptar amb la complicitat institucional del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana, el Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre, l'Associació Cultural Artur Bladé i Desumvila, la Fira del Llibre Ebrenc i Litterarum, el Consell Comarcal de la Ribera d'Ebre i la Diputació de Tarragona. L'assistència de públic a les diferents intervencions també va ser força nombrosa.

En la jornada s'hi van desenvolupar tot un seguit de ponències que van conformar un programa dens i de qualitat. La tarda del divendres 18 d'octubre, Olga Cubells (professora de la URV) ens va parlar de la frontera geolingüística entre els parlars tortosins i lleidatans; Natxo Sorolla (tècnic de la Xarxa Cruscat) va avaluar l'estat de la llengua a la Franja; Maria Teresa Cabré (presidenta de la SF) va parlar de les isoglosses lingüístiques en una àrea de transició; i, finalment, els escriptors del territori Miquel Esteve i Toni Orensanz van debatre sobre el procés creatiu i la importància de l'entorn com a referent.

El matí del dissabte 18 d'octubre, Josep Sebastià Cid (professor d'institut) va oferir una ponència sobre els escriptors de l'Ebre i la llengua, tot fent una atenció especial a Carmel Biarnès; Ramon Vila (musicòleg) i Josep Moran (membre de la SF) ens van oferir un tast de tradició oral al terme de Tivissa; Roser Vernet (Centre Quim i Soler) va posar damunt la taula la relació entre la literatura i el vi; i, finalment, Carles M. Castellà (professor de secundària) ens va fer cinc cèntims del treball, encara en curs, guanyador de la IV Beca Joan Veny de l'Institut Ramon Muntaner: «La varietat lingüística geogràfica del Baix Ebre i el procés d'estandardització. Manteniment i pèrdua de formes pròpies».

En l'àmbit lúdic no podem estar-nos de destacar l'espectacle *Lletres d'aigua*, a càrrec de Jesús Fuster. L'actuació va anar precedida d'una presentació de la Fira del Llibre Ebrenc i Litterarum i la Fira d'Espectacles Itinerants, a càrrec del seu director, Albert Pujol.

Tot plegat va conformar una trobada magnífica que va satisfer tots els agents socioculturals implicats.

Miquel Àngel PRADILLA CARDONA
Universitat Rovira i Virgili
Institut d'Estudis Catalans

Un simposi sobre el centenari de la Mancomunitat de Catalunya (23, 24 i 25 d'octubre de 2014). — Els dies 23, 24 i 25 d'octubre de 2014, a la tarda, es va celebrar, a la sala Pere Coromines de l'Institut d'Estudis Catalans, un simposi titulat «La Mancomunitat de Catalunya. Centenari del primer pas vers l'autogovern», organitzat per la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut, amb